

Forfatter: Baggesen, Jens

Titel: Udrag fra Labyrinten

Citation: Baggesen, Jens: "Labyrinten eller Reise gennem Tydskland, Schweitz og Frankrig", i Baggesen, Jens: *Labyrinten eller Reise gennem Tydskland, Schweitz og Frankrig*, udg. af TORBEN BROSTRØM, Gyldendal, 1971), s. 329. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-baggesen06-shoot-idm139952567778736/facsimile.pdf> (tilgået 05. maj 2024)

Anvendt udgave: Labyrinten eller Reise gennem Tydskland, Schweitz og Frankrig

Det kan undre, at Baggesen senere skulle reagere mod den tyske romantik, da han på så mange måder foregreb dens kunstneriske holdning. Det var Sturm und Drang-tidens litterære idealer, som han var godt inde i, han nu mødte på rejsen og vandt bekræftelse på og følte sin samtidighed med. Som følsom rejsende var en vigtig del af hans litterære bagage Lawrence Sternes „A sentimental journey through France and Italy“ og Rousseau, som han gen- og nylæste undervejs. De bestyrkede ham i hengivelsen til stilen og jeg-analysen. De nævnes hyppigt i teksten ved siden af Schiller og Shakespeare, om hvem han i forbindelse med opførelsen af „Kong Lear“ i Hamborg bekender: „Jeg har læst, og atter læst, gennemfølt og gennemtænkt, skattet, beundret og tilbedet den guddommelige Shakespear ...“ Den litterære tradition man i tiden samlede sammen, hvor gamle forbilleder faldt og nye hentedes frem, har sat sit tydelige præg på rejsebogen. Han fik inspirationen undervejs og udtalte herom i et brev: „Jeg vil lave en Bog – Planen er allerede færdig – men det er ingen Bog; det er et stort Værk – men det er heller intet Værk; det er en Kiede af Værker – det skal hedde *Labyrinten*.“ Stort var anlægget, og værket forblev en torso. Først efter hans død arrangerede C. J. Boye en forsøgt udgave (1829), hvor det udkomne suppleredes med dagbogsblade og breve fra rejsen i Schweiz og Frankrig.

Aage Henriksen har i sin grundlæggende bog om Baggesen, *Den rejsende* (1961 s. 17 f.), antydnet, at *Labyrinten* var planlagt som led i et monument over hans kærlighedsforhold til fru Pram, og at den er gennemvævet af et fordækt og sekterisk symbol- og tegnsprog, der sagtens også er afgørende for den fulde forståelse af værkets ide. At der er større linier og syner i den, end dens kapriciøse maner lader tro, er givet. Som stilen i sin uendelige variation fremlægger oplevelser og bekendelser i veksellende impressionisme og ekspressionisme, tegner bogen billedet af et menneske der opsøger sig selv, spreder sine dele for at få overblik og samle sig igen. At værket aldrig blev færdigt, peger på alvoren i forsøget. Det var en ny dansk prosa, der hermed skabtes i et dristigt eksperiment, ny, da Baggesen ikke kunne kende Ewalds tilsvarende. En æstetik der søgte uregelmæssigheden for at nå ind til den dynamiske og umatematiske natur. Som gav

efter for indfaldet, der udnyttedes til det yderste i en vidtspunden, selvavlende ordleg. Den nye sprogmulighed, som „et henrykt Hiertes fritstrømmende naturlige Fornemmelser“ udløste, gav foruden nye orddannelser fornyede tanker og følelser. Et typisk eksempel er Lybeck-afsnittet, som står i „dobbeltthedens“ tegn – ud fra en erindring om en vittighed om byen hos Høibergs Henrik. Den bestemmer alle hans oplevelser og fremkaldes dertil en lille afhandling om dobbeltforholdet sjæl – legeme og gør til sidst ordene dobbelttydige, så han ikke viger tilbage for at udrede ligheden mellem gemene afføringsvanskeligheder og afføring af ideer. Dette bliver atter en impuls til at skrive dagbog for at undgå de forøgede tilpropninger, som rejseindtrykkene ellers kunne medføre. Den følsomme tid havde sine sider. Samtidig røber dette kompositionstema bogens ide: dobbelttheden i kunsten, i personligheden.

Sådanne sprog- og tankemusikalske sekvenser lykkes gang på gang i værket, mest beundringsværdigt måske i Mainz-afsnittets erotiske eventyr, hvor symbolikken også er tydeligst. Forfatteren er ganske klar over sin dygtighed og kommenterer dér sin fremgangsmåde i det allerede omtalte *Tilbageblik*, karakteriserer sin stil i de „foregaaende lave, kortnæbbede, egethaarige, barnagtige Siællandsfar-Kapitler.“ Andre steder er det portrættets kunst han dyrker, som i *Hamburg*, hvor han leverer dobbeltportrætter af Klopstock og skuespilleren Schrøder, dels i deres kunstneriske egenart, dels privat-aneddotisk. Standard-mønsteret finder vi i Frankfurt-kapitlet, hvor jødernes liv er beskrevet først artistisk-impresionistisk, derefter humanitært-reflekteret, i hvert sit afsnit.

Indfaldsrigdommen hindrer vel en gennemført kompositionsplan, og virkeligheden driller, idet planen i nogen grad bliver afhængig af rejsens begivenheder. Rejsedigtningen har for så vidt en vanskeligere opgave end romandigtningen med dennes friere fiktionsdannelse. Det psykologiske mønster må filtreres frem uden hjælp af intrige, handling m. m., ganske som i de yngre *Labyrinter* i dansk litteratur fra H. C. Andersens rejsebøger, over Sophus Claussens, Johs. V. Jensens „Skovene“ til Tom Kristensens „En Kavalier i Spanien“, der alle som Baggesens er meget artistiske og selv-orienterede.